

Tien jaar na de introductie is sperma seksen niet meer weg te denken uit de fokkerij. Toch overschreed het marktaandeel bij CRV nooit de vijf procent en is er een sterke relatie tussen gebruik en melkprijs. De rol van gesekst sperma in het management is tot nu toe beperkt.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Sperma seksen: strijd na tien jaar nog

‘Alweer een vaarskalf!’ Met deze slogan introduceerde CRV tien jaar geleden gesekst sperma in Nederland en Vlaanderen. In dezelfde periode kwam via importeurs gesekst sperma van verschillende grote buitenlandse ki-organisaties beschikbaar. Tijd voor een terugblik en een inkijkje in de wereld achter het scheiden van mannelijke en vrouwelijke zaadcellen.

Via CRV naar Europa

Aan de beslissing van CRV om sperma seksen commercieel te gaan exploiteren ging destijds een lange periode van oriënteren op de techniek en aftasten van de zakelijke

mogelijkheden vooraf. Dit resulteerde in 2007 in de oprichting van ST Benelux, een joint venture tussen CRV en Sexing Technologies (ST). Dit Amerikaanse bedrijf wilde de methode, die het in eigen land al met succes aan verschillende ki-organisaties had verkocht, ook graag op het Europese vasteland op de markt brengen. In CRV zagen ze de perfecte partner om hier voet aan de grond te krijgen. De machines die mannelijke en vrouwelijke zaadcellen scheiden, werken met vers sperma. Ze moeten daarom op korte afstand van de stierenstallen worden gestationeerd. De joint venture koos voor Deventer als locatie voor het laboratorium. Aanvankelijk werd hier ook sperma gesekst

2000

- Cogent introduceert gesekst sperma op de Europese markt

2003

- Het Texaanse Sexing Technologies (ST) verwerft licentie voor de techniek voor sperma seksen van XY Inc

2005

- CRV introduceert in samenwerking met ST gesekst sperma in Brazilië

2007

- CRV start de joint venture ST Benelux en bouwt een lab in Deventer
- Gesekst sperma komt breed beschikbaar in Nederland en Vlaanderen

niet gestreden

in opdracht van andere Europese ki-organisaties die hun stieren hiervoor tijdelijk in Nederland stalden. Inmiddels exploiteert ST ook eigen laboratoria in Frankrijk, Duitsland, Italië en Zwitserland.

De eerste Europese ki-organisatie met gesekst sperma in het aanbod was CRV destijds niet. Die eer komt Cogent toe. Al vanaf het begin van deze eeuw bezit deze Engelse ki-organisatie eigen machines. 'Met sperma seksen wilden we ons, als relatief bescheiden fokkerijorganisatie, onderscheiden in de markt', vertelt manager Stuart Boothman. 'Dat heeft voor ons goed gewerkt. Het aanbieden van gesekst sperma opende vaak de deur voor contacten met

nieuwe klanten. Zo heeft Cogent zich internationaal verder kunnen ontwikkelen', geeft hij aan.

Anno 2017 is gesekst sperma geen uniek verkoopargument meer, realiseert de ki-directeur zich. 'Voor Cogent blijft het niettemin een belangrijk product. Boothman schat het aandeel in de omzet op ongeveer 25 procent.

ST beheerst de markt

Achter het seksen van sperma gaat een harde zakenwereld schuil die wordt gedomineerd door Sexing Technologies. Het bedrijf verwierf in 2003 een licentie voor het toepassen van de gepatenteerde methode voor het scheiden van

2009

- CRV introduceert (ook mannelijk) gesekst sperma van Belgisch witblauwe stieren
- ST koopt XY Inc

2014

- ABS en ST voor de rechter, ABS beboet, maar mag wel doorgaan met de ontwikkeling van een eigen techniek

2015

- ST introduceert SexedUltra met beter bevruchtend vermogen

2017

- ST exploiteert honderden machines voor sperma seksen
- ABS komt op de markt met eigen techniek voor sperma seksen

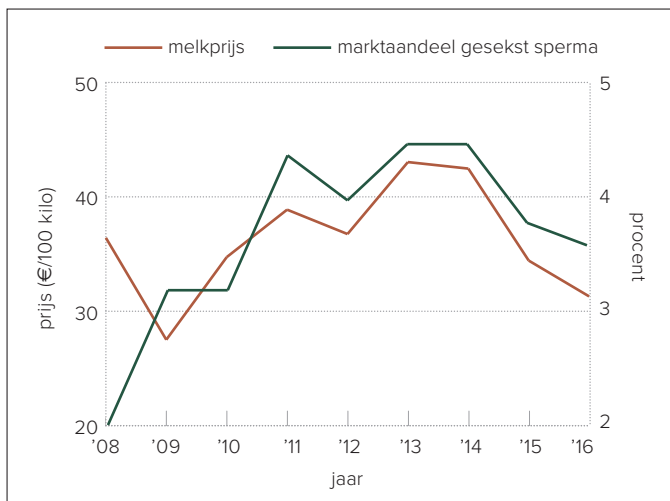
vrouwelijke en mannelijke zaadcellen, die werd ontwikkeld door de organisatie XY Inc. ‘Destijds was dat een gewaagde investering die slechts weinigen aandurfd’, vertelt Frank de Graaf, die vanuit Nederland de belangen van ST in Europa behartigt. ‘De techniek stond nog in de kinderschoenen en ST heeft heel veel moeten investeren om deze te ontwikkelen tot wat die nu is.’ De zogenaamde XY-methode is gebaseerd op het kleine verschil in hoeveelheid DNA tussen mannelijke en vrouwelijke zaadcellen. Eerder kocht onder andere Cogent een licentie voor dezelfde techniek, net als het Deense Dansire, inmiddels onderdeel van Viking Genetics.

Een gebeurtenis die cruciaal zou blijken voor de zakelijke verhoudingen, is de volledige overname van XY Inc door ST, nu acht jaar geleden. Hiermee werd ST met één deal monopolist op de markt. Ook de ki-organisaties die al over eigen licenties voor de XY-techniek beschikten, waren vanaf dat moment contractueel aan ST gebonden. Dit betekende overigens ook dat ze konden meeliften op de technische ontwikkeling die ST realiseerde. De laatste jaren was ST regelmatig in het nieuws vanwege het opkopen van een aantal kleinere fokkerijorganisaties in Amerika. Met Sexing Technologies Genetics Holland wordt het sperma hiervan ook in Nederland vermarkt. Ook via een aandeel in het Italiaanse Inseme heeft het Amerikaanse bedrijf een positie in de Europese fokkerijwereld. ‘Door te investeren in de fokkerij wil ST bereiken dat er meer topstieren beschikbaar komen. Een gebrek aan goede stieren belemmert de groei van het gebruik van gesekst sperma. Dat zien we nu al’, verklaart De Graaf deze strategie. Andere overnames sluit hij voor de toekomst dan ook zeker niet uit.

Dichtgetimmerde contracten

‘ST heeft dankzij de sterke positie in de markt veel geld kunnen investeren in de ontwikkeling van de techniek van sperma seksen. Daarmee is grote vooruitgang in efficiëntie van het scheidingsproces en het bevruchtend vermogen gerealiseerd. Hier kunnen veehouders wereldwijd van profiteren’, stelt De Graaf. Inmiddels heeft ST bijvoorbeeld ook een variant van gesekst sperma ontwikkeld die, naar eigen zeggen, net zo goed bevrucht als conventioneel sperma. In een rietje ‘sexed ultra plus’ zitten echter vier miljoen in plaats van twee miljoen zaadcellen, wat betekent dat minder doses uit een sprong kunnen worden geproduceerd. Dit staat brede introductie nog in de weg. De dominantie van ST heeft ook een keerzijde. Ki-organisaties

Figuur 1 – Overzicht marktaandeel van gesekst sperma bij CRV sinds 2008 in relatie tot de melkprijs in Nederland (bron: Infomatienet Wageningen Economic Research, CRV)

Niet iedere stier geschikt voor gesekst sperma

De beslissing om van een stier gesekst sperma aan te bieden neemt CRV op basis van verschillende criteria. Gosse Veninga, manager genetische producten, legt uit: 'Allereerst moet een stier uiteraard van voldoende genetisch niveau zijn en commercieel interes-

sant genoeg. Ten tweede moet de stier genoeg sperma produceren, omdat bij het seksen een groot deel van de zaadcellen verloren gaat. En ten slotte is de spermakwaliteit voor het maken van gesekst sperma extra belangrijk omdat het scheidingsproces

stress oplevert voor de zaadcellen. Het sperma van de ene stier blijkt daar veel beter tegen te kunnen dan het sperma van de andere stier. Hierdoor komt lang niet iedere stier voor de productie van gesekst sperma in aanmerking.'

wereldwijd zijn via dichtgetimmerde contracten aan het bedrijf gebonden. In hoeverre ST deze positie gebruikt om de eigen marges op te schroeven, valt niet aan te tonen. Zeker is dat de ontwikkeling van alternatieve methoden om sperma te seksen erdoor wordt geremd.

ABS introduceert eigen product

Tegenwerking ondervond ook het Amerikaanse ABS. Tot nu toe produceert deze wereldspeler gesekst sperma op basis van de XY-methode. Tegelijkertijd werkt het bedrijf echter aan de ontwikkeling van een eigen techniek. Dit leidde in de Verenigde Staten tot een serie rechtszaken tussen ABS en ST, waarin de partijen elkaar over en weer aanklaagden. ST beschuldigde ABS van het plegen van contractbreuk, ABS beriep zich op Amerikaanse wetgeving die bedrijven verbiedt misbruik te maken van een monopoliepositie. Uiteindelijk kreeg ABS boetes van miljoenen dollars opgelegd, maar het kreeg van de rechter ook de ruimte om verder te gaan met de ontwikkeling van een nieuwe techniek.

'In augustus loopt het huidige contract tussen ABS en ST af. Dan komen we met gesekst sperma op de markt dat volgens onze eigen methode is geproduceerd', vertelt Jimmy Wolff. Hij is conceptmanager fokkerij bij Heemskerk, de importeur van ABS-sperma voor de Benelux en een deel van Duitsland. Over de achtergronden van de techniek kan hij helaas – 'ik ben gebonden aan een contract' – niets zeggen. Wel wil hij kwijt dat het nieuwe product voor wat betreft het percentage vrouwelijke zaadcellen en bevruchtend vermogen niet onderdoet voor sperma dat via de XY-methode is gesekst.

Wolff verwacht voorlopig niet dat de beweging in de markt zal leiden tot een daling van de prijs voor gesekst sperma. 'Het scheiden van mannelijke en vrouwelijke zaadcellen is en blijft een proces met een hoge kostprijs. Het is tijdrovend en je kunt uit een sprong van een stier minder rietjes gesekst sperma dan conventioneel sperma maken. Bovendien heeft ABS heel veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van de eigen techniek. Dat zal wel moeten worden terugverdiend.'

Marktaandeel volgt melkprijs

Terug naar het begin van deze eeuw. De introductie van gesekst sperma in Europa kende een stroeve aanloop. 'In de beginjaren kochten veehouders uit nieuwsgierigheid vaak niet meer dan vijf rietjes tegelijk. Dat leidde regelmatig tot teleurstellingen als ze uit die vijf rietjes bijvoorbeeld geen enkel vaarskalfje overhielden', herinnert Stuart Boothman van Cogent zich. 'Inmiddels raakt het product ingeburgerd en zijn er klanten die honderden rietjes per jaar afnemen', vertelt hij. De ontwikkeling van het aandeel gesekst sperma in de totale omzet van CRV (uitgedrukt in aantal rietjes) over de afgelopen jaren is weergegeven in figuur 1. De interesse in het gebruik van gesekst sperma volgt de laatste jaren de melkprijs en kende een

Gosse Veninga, manager genetische producten CRV: 'Gesekst sperma door veehouders geleidelijk meer strategisch ingezet in fokbeleid'

piek in de jaren 2013 en 2014. Het zal voor een beperkt deel van de veehouders een strategische keuze zijn geweest om in deze periode extra vaarskalfjes te fokken om voor te sorteren op het quotumloze tijdperk. Ingeburgerd als managementinstrument lijkt het gebruik van gesekst sperma in Nederland en Vlaanderen vooralsnog echter niet.

Strategisch in fokbeleid

Gosse Veninga, manager genetische producten bij CRV, ziet de interesse voor gebruik van gesekst sperma op dit moment weer iets toenemen. 'Veehouders zijn, onder druk van de beperkingen van het fosfaatquotum, bewuster bezig met jongvee. De belangstelling voor merkeronderzoek op het boerenbedrijf neemt snel toe en het inzicht groeit dat maximaal benutten van de top van de veestapel leidt tot een veel hogere genetische vooruitgang. Gesekst sperma wordt door veehouders meer en meer strategisch ingezet in het fokbeleid. Als het sterk gestegen gebruik van sperma van Belgisch witblauwe stieren doorzet, zal ook het gebruik van gesekst sperma moeten stijgen om voldoende vaarskalfjes over te houden.'

Samenvatting

- Gesekst sperma is nu tien jaar op de markt.
- Het Amerikaanse Sexing Technologies heeft een dominante positie opgebouwd.
- Het aandeel gesekst sperma in de omzet van CRV overschreed nooit de vijf procent en is gerelateerd aan de melkprijs.
- ABS brengt in de loop van dit jaar een nieuwe techniek op de markt.